Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 210/2023 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ahvenanmaalaisten asevelvollisuuden edistämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mika Karin/sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 210 vp:

> Mihin toimiin hallitus on ryhtymässä, jotta ahvenanmaalaisten osaamista hyödynnetään jatkossa paremmin maanpuolustuksessa ja
>
> aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin ahvenanmaalaisten asevelvollisuuden edistämiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomen perustuslain 127 §:n 1 momentin mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan oikeudesta saada vakaumuksen perusteella vapautus osallistumisesta sotilaalliseen maanpuolustukseen säädetään lailla.

Maanpuolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen. Maanpuolustusvelvollisuuden sisältöä ei kuitenkaan määritellä säännöksessä tarkemmin, mutta se kattaa sotilaallisen maanpuolustuksen lisäksi muutkin isänmaan puolustamisen ja siinä avustamisen tavat kuten nykyisinkin. Nykyiseen tapaan säännöksen piiriin kuuluu asevelvollisuus Puolustusvoimissa ja siihen liittyen velvollisuus osallistua maanpuolustustarkoitusta palvelevaan muuhun koulutukseen. Säännös kattaa myös varusmiespalvelusta korvaavan siviilipalveluksen. Lailla voitaisiin siten vastaisuudessakin säätää korvaavasta palvelusvelvollisuudesta niille, jotka on rauhan aikana vapautettu aseellisesta tai aseettomasta palveluksesta (PeVL 9 ja 10/1985 vp). Valiokunta on toistanut tämän kantansa myös vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen voimaantulon jälkeen (PeVL 37/1997 vp, s2/I ja PeVL 9/2007 vp, 4/II).

Ahvenanmaan itsehallintolaissa on erityissäännöksiä asevelvollisuuden suorittamisen korvaavasta muusta palveluksesta niiden henkilöiden osalta, joilla on Ahvenanmaan kotiseutuoikeus. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 12 § sisältää erityissäännöksen ahvenanmaalaisten asevelvollisuuden suorittamisesta suhteessa perustuslain 127 §:n mukaiseen maanpuolustusvel-

vollisuuteen. Lain 12 §:n mukaan se, jolla on kotiseutuoikeus, saa asevelvollisuuden suorittamisen sijasta palvella vastaavalla tavalla luotsi- ja majakkalaitoksessa tai muussa siviilihallinnossa. Palvelusta luotsi- ja majakkalaitoksessa säädetään valtakunnan lailla maakuntapäivien saatua tilaisuuden antaa lausuntonsa asiassa. Palvelusta muussa siviilihallinnossa säädetään valtakunnan lailla, johon maakuntapäivät on antanut suostumuksensa. Kunnes tällainen palvelu on järjestetty, ovat 1 momentissa tarkoitetut maakunnan asukkaat vapautettuja asevelvollisuuden suorittamisesta. Pykälän 3 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, ei koske sitä, joka 12 vuotta täytettyään on muuttanut maakuntaan.

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 momentin 34 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat puolustus- ja rajavartiolaitosta ottaen huomioon 12 §:n säännökset, järjestysvallan toimintaa turvallisuuden varmistamiseksi, puolustustilaa ja valmiutta poikkeusolojen varalta.

Asevelvollisuuslain (1438/2007) 2 §:n mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta, jollei jäljempänä toisin säädetä. Lain 3 §:n 3 momentin mukaan asevelvollisuuden suorittamisen sijasta suoritettavasta palveluksesta säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain 12 §:ssä.

Ahvenanmaan kotiseutuoikeuden omaavat miehet ovat vapautettuja asevelvollisuudesta, kunnes Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisesta korvaavasta palveluksesta on annettu laintasoiset säädökset.

Kutsunnat järjestetään Ahvenanmaalla vuosittain, sillä kaikilla Ahvenanmaalla asuvilla ei ole kotiseutuoikeutta, jolloin heidän tulee osallistua kutsuntoihin. Puolustusvoimissa on ollut pitkään käytäntönä, että vapaaehtoisesti asepalvelukseen hakeutuneet Ahvenanmaan kotiseutuoikeuden omaavat miehet on otettu palvelukseen ja heitä on sen jälkeen kohdeltu kuten muitakin asevelvollisia. Vapaaehtoisesti palvelukseen hakeutuvien varusmiespalveluksen oikeusvaikutuksista ei ole kuitenkaan tarkempia säännöksiä. Palvelukseen hakeutuneita kotiseutuoikeuden omaavia on ollut vuosittain noin 5-10 henkilöä.

Puolustusministeriö on asettanut 29.9.2023 työryhmän selvittämään asevelvollisuuslain muutostarpeita koskien ahvenanmaalaisten kotiseutuoikeuden omaavien miesten vapaaehtoista asepalvelusta sekä valmistelemaan ehdotus tarvittaviksi säädösmuutoksiksi. Työryhmän toimikausi kestää vuoden 2023 loppuun.

Helsingissä 15.12.2023

Puolustusministeri Antti Häkkänen